

cent av OECD-ländernas samlade BNP. Däremot kan finansiella störningar och fortsatta låga råvarupriser ha globala effekter, vilket främst bedöms drabba länder i Asien, Mellersta Östern och Latinamerika som har stora råvaruinnehåll i exporten och betydande bytesbalansunderskott.

Inflationen i OECD-området bedöms bli något mer dämpad jämfört med föregående inflationsrapport.

Inflationen inom det samlade OECD-området bedöms bli något lägre än vad som antogs i föregående inflationsrapport. Orsaken är till stor del fortsatt fallande *olja- och råvarupriser* som påverkar inflationen i konsumentledet direkt, men som också innebär lägre produktionskostnader. Dessa kan förväntas slå igenom i konsumentpriserna successivt framöver. Inflationen inom OECD-länderna väntas i genomsnitt uppgå till 1,6 procent 1998, 1,7 procent 1999 och knappt 2 procent 2000. Detta är en viss ned-

revidering jämfört med föregående rapport.

Omvärldens exportpriser på *bearbetade varor* i nationella valutor revideras också nedåt jämfört med föregående inflationsrapport och väntas utvecklas mer dämpat än konsumentpriserna de kommande två åren. För 1998 väntas nu ett mindre prisfall, för 1999 en uppgång på 1 procent och för 2000 en uppgång på 1,5 procent. Exportpriserna hålls nere av ett ökat globalt konkurrenstryck i kölvattnet på den inbromsning av världsmarknadstillväxten som efterfrågefallet i Sydostasien och Japan medför och av de fallande olje- och råvarupriserna.

Sammanfattningsvis har inga dramatiska omvärderingar gjorts av de internationella konjunktur- och inflationsutsikterna i huvudscenariot jämfört med med föregående rapporter. Tillväxten i OECD-området bedöms bli något svagare. Den internationella exportprisutvecklingen framstår också som svagare än väntat och inflationsimpulserna till den svenska ekonomin bedöms därför bli små.

HUR PÅVERKAS DEN SVENSKA EKONOMIN AV ÖKAD INTERNATIONELL KONKURRENS?

Under hela 1990-talet har inflationen varit dämpad i nästan hela västvärlden. Skillnaderna mot 1970-talet och det tidiga 1980-talet är påtagliga, både vad beträffar nivå och variation i inflationen.

Denna utveckling är ett resultat av flera samverkande faktorer. Den viktigaste förklaringen är förmodligen att allt fler länder har kommit till insikt om att hög inflation är skadligt för ekonomin och har därför valt att föra en penningpolitik inriktad mot låg och stabil inflation. En tänkbar kompletterande förklaring, vars betydelse dock är mindre klarlagd, kan vara en successivt ökande internationell konkurrens, exempelvis till följd av ökande möjligheter att förlägga även förhållandevis avancerad produktion till länder med betydligt lägre löner än i västvärlden.¹⁵

Medan en omorientering av penningpolitiken har varaktiga effekter på inflationen, är det rimligt att anta att en ökad konkurrens i huvudsak resulterar i en tem-

porär press nedåt på inflationen. I det senare fallet handlar det snarast om en engångseffekt på *prisnivån* – låt vara en utdragen sådan – där företag tvingas justera sina priser nedåt så länge konkurrensen intensifieras. I en inflationistisk miljö avspeglas detta i lägre inflation.¹⁶

Hur ökande internationell konkurrens kan påverka den svenska ekonomin kan illustreras med hjälp av en starkt förenklad makromodell:

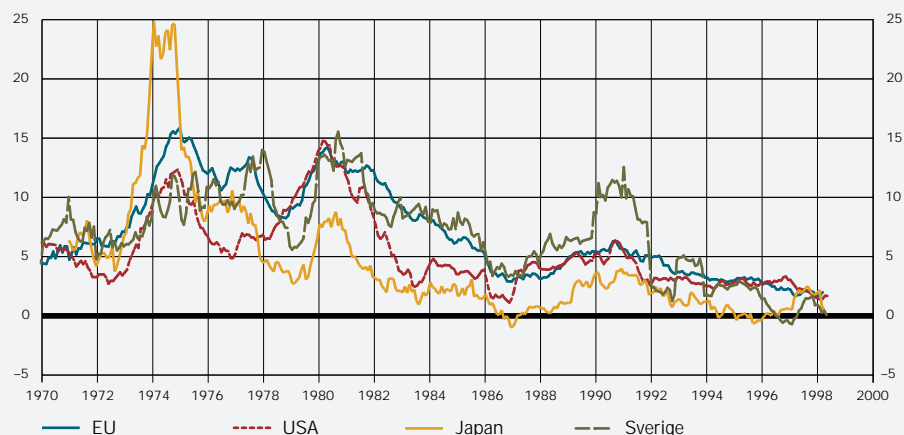
$$\pi_t^c = \delta \pi_t + (1 - \delta) (\pi_t^* + s_t - s_{t-1}) \quad (1)$$

$$\pi_t = \pi_t^e + \alpha (y_t - \bar{y}_t) + \beta Z_t \quad (2)$$

π_t^c är inflationen mätt med KPI, π_t den del av inflationen som bestäms av inhemska förhållanden, π_t^* internationell inflation, s_t växelkursen, π_t^e den av allmänheten förväntade inhemska bestämda långsiktiga

Diagram R6.

Inflationen i EU, USA, Japan och Sverige. Årlig procentuell förändring

Källor: OECD, Bureau of Labour Statistics, Management and Coordination Agency och SCB.

inflationen, $(y_t - \bar{y}_t)$ ett mått på det inhemska efterfrågeläget representerat av något mått på kapacitetsutnyttjandet och Z_t övriga faktorer som påverkar den inhemska bestämda prisutvecklingen, t.ex. skatteförändringar.

Ekvation (1) säger att inflationen mätt i KPI består av en del som bestäms av inhemska förhållanden och en del som styrs av den utländska inflationen justerad för växelkursrörelser. Ekvation (2) säger att den inhemska genererade inflationen bestäms av förväntad inhemska inflation, det inhemska efterfrågeläget samt olika typer av störningar. Den andra termen i (1) avspeglar prisutvecklingen på importerade varor, men kan även sägas representera prisutvecklingen på inhemskt producerade varor som utsätts för en stark internationell konkurrens.¹⁷

Ökad internationell konkurrens kan i modellen tänkas få främst tre effekter på den svenska inflationen på kort och medellång sikt, även om det bör betonas att såväl effekternas relativa betydelse som storleken på den samlade inverkan i praktiken är i hög grad osäker.¹⁸ För det första skulle den internationella inflationen, π_t^* sjunka som ett resultat av en global prispress. Importerade och importkonkurrerande varor skulle bli billigare. Detta får inte bara en direkt effekt i konsumentledet utan kan också förmodas få en indirekt effekt, via lägre priser på insats- och investeringsvaror.¹⁹

För det andra kan man tänka sig att fler inhemska företag än tidigare kommer att utsättas för konkurrens från omvärlden och därmed bidra till prispress på

inhemskt producerade varor. I modellen skulle detta förenklat kunna illustreras med att inflationen i allt högre grad kommer att beskrivas av den andra termen i (1), dvs. att vikten δ minskar.²⁰

För det tredje förefaller det rimligt att även inhemska företag som i viss mån kan anpassa sina priser till efterfrågeläget i Sverige tvingas till ökad effektivitet i produktionen. I modellen skulle detta motsvaras av att den potentiella produktionen $\bar{y}_t$ blir större än vad den annars skulle ha varit, dvs. en större efterfrågan y_t kan

15 Det bör noteras att en motverkande kraft kan uppstå om fusioner av multinationella företag leder till att ett fåtal företag dominerar den globala marknaden. I ett längre perspektiv kan en ökad internationalisering också leda till en ökad grad av specialisering, såtillvida att produktionen av vissa varor koncentreras till vissa länder eller regioner.

16 Se vidare artikel av Asplund, M. och Friberg, R. i kommande nummer av Penning- och valutapolitik där en utförlig genomgång av främst de empiriska sambanden mellan konkurrens och inflation görs.

17 I praktiken kan naturligtvis de varor och tjänster som konsumeras knappast delas upp i en del som helt styrs av den utländska prisutvecklingen och en del som enbart påverkas av inhemska förhållanden. Snarare är det fråga om en kontinuerlig skala där en stor mängd varor och tjänster påverkas av såväl det inhemska efterfrågeläget som internationella priser. En vara som framställs i Sverige kan exempelvis innehålla importerade komponenter eller framställas med hjälp av importerade maskiner samtidigt som prissättningen på vissa importerade varor kan påverkas av det inhemska efterfrågeläget.

18 På lång sikt kan inflationen, såväl i Sverige som utomlands, förväntas utvecklas i linje med de explicita eller implicita inflationsmålen, främst därför att centralbankerna kommer att vidta åtgärder om inflationen avviker från den målsatta.

19 I praktiken kan dessa effekter dämpas eller förstärkas av växelkursfluktuationer. För enkelhets skull antas här att den nominella växelkursen är konstant.

20 En motverkande effekt kan uppkomma om lägre priser på importerade och importkonkurrerande varor ger lägre relativa vikter i KPI-korgen.

tillfredställas utan att något påtagligt inflationstryck uppstår på grund av kapacitetsrestriktioner.

En implikation av en process där en allt större del av den inhemska produktionen utsätts för internationell konkurrens är att det inhemska kapacitetsutnyttjandet, såsom det mäts, kan bli en sämre indikator på den framtida inflationen.²¹ Det kan t.ex. uppstå en situation där kapacitetsutnyttjandet är mycket högt i företag som utsätts för hård internationell konkurrens men måttligt i företag som i högre grad kan anpassa sin prisättning efter svenska efterfrågeförhållanden. Det uppmätta aggregerade kapacitetsutnyttjandet skulle då indikera ett förhållandevis högt samlat resursutnyttjande. Detta skulle kunna tolkas som att inflationstrycket är tämligen högt, trots att de företag som har ett ansträngt kapacitetsläge har begränsade möjligheter att höja priserna.

Samtidigt bör man ha i åtanke att även om ökad

internationell konkurrens kan göra att värdet av efterfrågeläget eller resursutnyttjandegraden som indikatorer på den framtida prisutvecklingen på *produktmarknaden* minskar, så är det inte säkert att dess informationsvärde vad beträffar löneutvecklingen på *arbetsmarknaden* reduceras i samma utsträckning. Ett högt efterfrågeläge skulle exempelvis kunna leda till avsevärda lönestegringar men endast måttliga prisstegringar. I förlängningen skulle detta kunna leda till en svag sysselsättningsutveckling.

21 Riksbanken har i olika sammanhang fört en diskussion om möjligheten att relationen mellan den reala ekonomin och inflationen har förändrats på senare år; se t.ex. Berg och Lundkvist, "Har inflationsprocessen förändrats?", Penning- och valutapolitik 1997:2 och Borg och Croneborg, "Strukturomvandlingen och prisbildningen", Penning- och valutapolitik 1997:1. Ökad konkurrens är dock bara en av flera tänkbara förklaringar. En annan är att inflationsmålet fungerar som ett mer trovärdigt och konkret riktmärke för pris- och lönesättningsbeslut än vad den fasta växelkursen gjorde.

Ränte- och växelkursbedömning

Inflationstrycket påverkas i hög grad av hur räntor och växelkurs utvecklas. Den bedömning som görs av ränte- och växelkursutvecklingen styrs i sin tur till viss del av det tekniska antagandet om oförändrad reporänta inom prognoshorisonten, dvs. den kommande tvåårsperioden. För räntor med korta löptider är detta antagande av stor betydelse och tremånadersräntan antas ligga stilla under prognosperioden. Räntor med längre löptider påverkas i mindre utsträckning av reporäntebestämningen. Såväl internationella som svenska långräntor antas på sikt stiga något från de historiskt låga nivåer som råder för närvarande.

Den svenska kronan bedöms appreciera under prognosperioden. Utgångspunkten för denna bedömning är att kronans reala växelkurs är svagare än vad som är förenligt med långsiktig balans i ekonomin.²² Den kraftiga kronförsvagningen under

senare tid gör dock att anpassningen av kronkursen mot jämvikt antas ske från en lägre nivå än i föregående inflationsrapport. De faktorer som har försvagat kronan bedöms dock i huvudsak vara av mer tillfällig karaktär och deras betydelse antas därmed avta relativt snabbt. För en kronförstärkning talar också de ekonomiska grundförutsättningarna med god tillväxt, låg inflation, växande överskott i offentliga finanser och ett stort förtroende för den ekonomiska politiken.

De ekonomiska grundförutsättningarna med god tillväxt, låg inflation, växande överskott i offentliga finanser och ett stort förtroende för den ekonomiska politiken talar för en kronförstärkning.

---

22 Se ruta "Kronkursens långsiktiga utveckling" i detta avsnitt eller ruta "Växelkursens bestämningsfaktorer" i Inflationsrapport 1997:2.